

відносяться об'єкт посягання та об'єктивна сторона. Об'єктом досліджуваного адміністративного проступку є встановлений законодавством порядок проходження військової служби. Визначення терміна «військова служба» міститься у Статуті внутрішньої служби Збройних Сил України (далі – Статут внутрішньої служби ЗСУ), затвердженому Законом України від 24 березня 1999 року № 548-XIV. Відповідно до ст. 16 Статуту внутрішньої служби ЗСУ кожний військовослужбовець зобов'язаний виконувати службові обов'язки, що визначають обсяг виконання завдань, доручених йому за посадою. Ці обов'язки визначаються статутами Збройних Сил України, а також відповідними законами, посібниками, порадиниками, положеннями, інструкціями [7].

З об'єктивної сторони недбале ставлення до військової служби, передбачене ч. 1 ст. 172¹⁵ КУпАП, характеризується недбалим ставленням до служби та суспільно-небезпечними наслідками, які можуть настати в результаті цього. Об'єктивна сторона військового адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 172¹⁵ КУпАП, полягає у вчиненні таких дій, як недбале ставлення до військової служби в умовах особливого періоду. Нормативно поняття особливого періоду закріплено у декількох законодавчих актах. Зокрема, у ст. 1 Закону України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 року № 1932-XII особливий період визначається як період, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій [8]. Також зміст терміну «особливий період» розкрито і у абз. 5 ст. 1 діючого Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від

21 жовтня 1993 року № 3543-XII, згідно якого особливий період є періодом функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, сил оборони і сил безпеки, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і час демобілізації після закінчення воєнних дій [9].

З метою визначення що мається на увазі під недбалим ставленням військовослужбовців до служби доцільно звернутися до практики розгляду судами справ про адміністративні правопорушення за ст. 172¹⁵ КУпАП. Так, до прикладу, у Постановках Обухівського районного суду Київської області від 21 червня 2024 року у справі № 372/3513/24, Болградського районного суду Одеської області від 18 червня 2024 року у справі № 497/1418/24, Костянтинівського міськрайонного суду Донецької області від 17 червня 2024 року у справі № 233/3406/24, Кіровоградського районного суду міста Кіровограда від 24 серпня 2023 року у справі № 404/6332/23 зазначено, що недбале ставлення до служби передбачає невиконання або неналежне виконання службових обов'язків через недбале чи несумлінне ставлення до них. Крім того, судом окремо наводяться випадки, за наявності яких недбалість або несумлінність виконання військовослужбовцем службових обов'язків виключається. Мова йде про те, що якщо особа не мала реальної можливості взагалі проявити ставлення до своїх службових обов'язків (до прикладу, хвороба,

відсутність досвіду, нетривалість служби), то не можна говорити про те, що воно було недбалим чи несумлінним [10; 11; 12; 13].

Для встановлення суб'єктивних ознак недбалого ставлення до військової служби як адміністративно проступку необхідно визначити хто є суб'єктом його вчинення та які особливості його суб'єктивної сторони. Суб'єктом даного військового адміністративного правопорушення виступає військова службова особа. Визначення кола осіб, хто може вважатися військовими службовими особами для кваліфікації діяння за ст. 172¹⁵ КУпАП, міститься у примітці до ст. 172¹³ КУпАП. Під військовими службовими особами розуміються військові начальники, а також інші військовослужбовці, які обіймають постійно чи тимчасово посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або виконують такі обов'язки за спеціальним дорученням повноважного командування [4]. Якщо брати до уваги судову практику, то важливо вказати, що особа визнається службовою не тільки тоді, коли вона здійснює відповідні функції чи виконує обов'язки постійно, а й тоді, коли вона робить це тимчасово або за спеціальним повноваженням, за умови, що зазначені функції чи обов'язки покладені на неї правомочним органом або правомочною службовою особою [10; 14].

Суб'єктивна сторона будь-якого проступку є сукупністю ознак, що характеризують суб'єктивне (психічне) ставлення особи до вчиненого нею протиправного діяння та його негативних наслідків [15, с. 295]. Враховуючи те, що недбале ставлення до військової служби передбачає невиконання або неналежне виконання військової службовою особою своїх службових обов'язків, суб'єктивна сторона цього військового адміністративного правопорушення характеризується необережним ставленням як до діяння, так і до наслідків.

Характерною особливістю адміністративної відповідальності за недбале ставлення до військової служби є негативні наслідки для особи-правопорушника, що пов'язані із застосуванням до неї певних заходів адміністративно-правового характеру. З урахуванням вимог ст. 24 КУпАП (зокрема, п. 2 та 8 ч. 1), якою встановлено види адміністративних стягнень, та виходячи зі змісту ст. 172¹⁵ КУпАП за недбале ставлення до військової служби застосовується штраф або арешт з утриманням на гауптвахті. За загальним правилом у відповідності до санкції, що міститься у ч. 1 ст. 172¹⁵ КУпАП, межі штрафу становлять від ста до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а строк арешту з утриманням на гауптвахті складає до десяти діб [4]. У разі, якщо недбале ставлення військової службової особи до військової служби здійснюється в умовах особливого періоду, то відповідно до санкції ч. 2 ст. 172¹⁵ КУпАП межі штрафу вище і становлять від однієї до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Це стосується і строку арешту з утриманням на гауптвахті, який довший і становить від десяти до п'ятнадцяти діб [4].

В рамках обраної тематики наукового пізнання окрему увагу необхідно приділити відмінностям видів юридичної відповідальності за недбале ставлення до військової служби. З цього приводу зазначимо, що наслідки недбалого ставлення до військової служби можуть виражатися у притягненні військовослужбовця не тільки до адміністративної відповідальності, але й до кримінальної. Правові засади кримінальної відповідальності за недбале ставлення до військової служби закріплено у ст. 425 Кримінального Кодексу України від 5 квітня 2001 року (далі – КК України). Розміщення даної норми у розділі XIX Особливої частини КК України [16] говорить про віднесення законодавцем даного військового кримінального

правопорушення до кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби.

Юридичний склад досліджуваного військового кримінального правопорушення представлений сукупністю його об'єктивних (об'єкт та об'єктивна сторона) та суб'єктивних (суб'єкт та суб'єктивна сторона) ознак.

Встановлення об'єктивних ознак військового кримінального правопорушення, передбаченого ст. 425 КК України, можливе шляхом з'ясування об'єкту посягання та характеристики об'єктивної сторони цього злочинного діяння. Так, об'єктом злочину виступає встановлений порядок здійснення військовими командирами (начальниками) своїх функцій [17, с. 963]. Об'єктивна сторона характеризується невиконанням або неналежним виконанням військовою службовою особою своїх обов'язків, передбачених законами, військовими статутами, положеннями, наказами командування. Під невиконанням обов'язків мається на увазі невиконання дій, що входять до службових обов'язків військової службової особи. Своєю чергою неналежним вважається нечітке, формальне або неповне здійснення військової службової особи своїх обов'язків [17, с. 969].

Акцентуємо, що важливою і обов'язковою ознакою об'єктивної сторони досліджуваного військового кримінального правопорушення є заподіяння внаслідок злочинних дій істотної шкоди або тяжких наслідків. Визначення істотної шкоди та тяжких наслідків надано законодавцем у примітці до ст. 425 КК України. В його розумінні істотною є шкода (у разі заподіяння матеріальних збитків), яка в двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян [16]. Це є нижня межа обчислення розміру істотної шкоди, коли вищою вважається до п'ятиста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, адже шкода у більших розмірах вже буде вважатися тяжкими наслідками [16].

Для визначення розміру істотної шкоди та тяжких наслідків у національній валюті необхідно керуватися нормами діючого Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 року (п. 5 підрозділу 1 розділу XX; пп. 169.1.1 п. 169.1 ст. 169 розділу IV) та Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» від 9 листопада 2023 року № 3460-IX (ст. 7). Беручи до уваги норми Податкового кодексу України та чинного на період 2024 року Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік», для норм адміністративного та кримінального законодавства у частині кваліфікації адміністративних або кримінальних правопорушень застосовується неоподатковуваний мінімум в розмірі 1514 гривень [18; 19]. Отже, повертаючись до визначення суми істотної шкоди за ч. 1 ст. 425 КК України, то її розмір буде вимірюватися у діапазоні від 378 500 гривень (250 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) до 757 000 гривень (п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян), а тяжкими будуть вважатися наслідки у разі збитків, що перевищують суму 757 000 гривень (п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян).

Визначення суб'єктивних ознак військового кримінального правопорушення, передбаченого ст. 425 КК України, вимагає встановлення суб'єкту та розкриття сутності суб'єктивної сторони. Суб'єкт досліджуваного військового кримінального правопорушення зазначений у самій нормі і ним є військова службова особа. До того ж конкретизація переліку осіб, хто розуміється під цим терміном, наводиться у примітці до ст. 425 КК України. Під ними розуміються військові начальники, а також інші військовослужбовці, які обіймають постійно чи тимчасово посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських обов'язків, або виконують такі обов'язки за спеціальним дору-

ської служби. До спільних ознак юридичного складу військового адміністративного проступку та військового кримінального правопорушення, що пов'язані із недбалим ставленням до військової служби, віднесено схожість об'єкту посягання, об'єктивної сторони, одного суб'єкту вчинення правопорушення та ставленням військової службової особи як до діяння, так і до наслідків. Головною відмінністю визнано наслідки недбалого ставлення до військової служби, що впливають на кваліфікацію протиправного винного діяння.

Ключові слова: військовослужбовець, військова служба, Збройні Сили України, адміністративна відповідальність, військове адміністративне правопорушення, військове кримінальне правопорушення.

Moisieiev M. Administrative responsibility of servicemen for negligent attitude to military service

The article examines the peculiarities of the administrative responsibility of servicemen for negligent attitude to military service. It was found that in accordance with the current national administrative and tort legislation, negligent treatment of military service is one of the types of military administrative offenses. The legal composition of the investigated administrative offense is interpreted as a set of certain elements (objective and subjective signs), the presence of which allows to qualify a socially harmful act as a negligent attitude to military service according to the relevant part of Art. 17215 of the Code of Ukraine on administrative offenses. Objective signs of negligent attitude to military service are identified, including the object of the offense (the procedure for completing military service established by law) and the objective side (the negligent attitude of servicemen to military

service, which is expressed in failure to perform or improper performance of official duties due to careless or dishonest treatment of them). Subjective signs of the investigated administrative offense, represented by the subject of its commission (a military official) and the subjective side (the offender's attitude towards the illegal act and its consequences, characterized by a careless attitude towards both the act and its consequences) have been established. The administrative and legal measures applied for negligent attitude towards military service, including a fine or arrest with detention at the guardhouse, have been clarified. Particular attention is paid to the comparison of the specific types of legal liability for negligent treatment of military service. The common features of the legal structure of a military administrative offense and a military criminal offense related to negligent treatment of military service include the similarity of the object of the offense, the objective party, the same subject of the offense and the attitude of the military official as to the act, and to the consequences. The main difference is recognized as the consequences of negligent attitude to military service, which affect the qualification of an illegal criminal act.

Key words: military serviceman, military service, Armed Forces of Ukraine, administrative responsibility, military administrative offense, military criminal offense.

Література

1. Mihail M. Burbyka, Alyona N. Klochko, Oleg N. Reznik. Coordinating Activity of the Prosecutor's Office in the Sphere of Criminality Prevention of Ukraine. Look academic publishers. 2016. Vol. 11. № 18. P. 11931–11941.
2. Bondarenko O., Reznik O., Garmash Y., Andriichenko N., Stohova O. Participation of Ukraine in International Cooperation against Corruption. Amazonia investiga. 2020. Volume 9. Issue 29. P. 407–416.

3. Резнік О. М. Реформування правоохоронних органів в аспекті забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. *Право і суспільство*. 2016. № 2. С. 145–151.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 80731-Х. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додат. до № 51. Ст. 1122.
5. Адміністративне право України (загальна частина) : навч. посіб. / [Остапенко О. І., Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін.] ; [Вид. 2-е, доп.] Львів : СПОЛОМ, 2021. 616 с.
6. Павлов Д. М. Адміністративне право : Загальна частина : Конспект лекцій. К. : МАУП, 2007. 136 с.
7. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України: Закон України від 24.03.1999 р. № 548-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22-23. Ст. 194.
8. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 106.
9. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 44. Ст. 416.
10. Постанова Обухівського районного суду Київської області від 21.06.2024 р. у справі № 372/3513/24. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119927484>.
11. Постанова Болградського районного суду Одеської області від 18.06.2024 р. у справі № 497/1418/24. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119789448>.
12. Постанова Костянтинівського міськрайонного суду Донецької області від 17.06.2024 р. у справі № 233/3406/24. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119756904>.
13. Постанова Кіровоградського районного суду міста Кіровограда від 24.08.2023 р. у справі № 404/6332/23. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113072232>.
14. Постанова Зарічненського районного суду Рівненської області від 19.06.2024 р. у справі № 561/963/24. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119840858>.
15. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галунько В., Діхтєвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
16. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
17. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Х. : Право, 2013. Т. 2 : Особлива частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. 2013. 1040 с.
18. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.
19. Про Державний бюджет України на 2024 рік: Закон України від 09.11.2023 р. № 3460-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. №№ 97-100. Ст. 393.

